

Отже, народження дітей було найважливішим покликанням жінки. Проте ставлення до вагітності у період Середньовіччя відбувається по-різному. Насамперед, жінка намагалася виконати свою соціальну місію. Без її реалізації, суспільство жінку вважало неповноцінною. Жінка, яка не народила спадкоємця вважалася заручником соціальних умов. Тому що вона нічого не принесла в суспільство, а проявити себе в інших сферах, на жаль, не мала прав.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вердиман Е. Жінчина в древнем мире / Пер. с нем. М. С. Харитонова. М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990. 334 с.
2. Драч О. О., Борисенко Н. М. Історія медицини і фармації (від найдавніших часів до середини XVII ст.): навчальний посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 244 с.
3. Основи теорії гендеру : навч. посібник. К. : «К.І.С.», 2004. 535 с.
4. Рябова Т. Б. Жінчина в історії західноєвропейського середньовіччя. Іваново, 1999. 143 с.

Коваленко Анастасія

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В ІНСТИТУТАХ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В ХІХ СТОЛІТТІ

Історія повсякденного життя – це недостатньо досліджена галузь історичної науки. Дослідження в цій сфері дає можливість відчувати атмосферу ХІХ століття, схарактеризувати розвиток жіночого виховання цього часу, вивчити повсякденне життя шляхетних жінок.

Ключові слова: *інститути шляхетних дівчат, повсякденне життя, розпорядок дня, виховання.*

The relevance of the research is stipulated by the fact that history of everyday life is not enough investigated branch of historical science. Our research in this area gives an opportunity to feel the atmosphere of the 19th century, to characterize the development of women's education of that time, to study the everyday life of noble women.

Keywords: *Institutes of Noble Maidens, everyday life, daily routine, education.*

Інститути шляхетних дівчат стали одними з перших осередків суспільного жіночого виховання. На теренах Наддніпрянської України діяло 5 таких закладів (у Харкові, Полтаві, Одесі, Керчі, Києві), які належали до найстаріших у Російській імперії.

Дівочі інститути мали характер закритих навчальних закладів, тому повсякденне життя інституток базувалось на жорстких правилах і регламентації кожної вільної хвилини. Навчання в дівочих інститутах передбачало, що протягом усього курсу дівчата знаходяться в закладі, полишаючи свою родину на кілька років. Це вважалося запорукою успіху

у справі виховання. Залишити заклад на один день вихованкам дозволялося лише у випадку тяжкої хвороби або смерті батьків чи близьких родичів, до того ж лише у супроводі класної дами. Хоча, варто сказати, що в другій половині XIX століття ці правила були дещо пом'якшені [5, 153].

Зустрічі з родичами були обмежені чотирма годинами на тиждень, а батькам, які приїхали з віддалених міст та сіл, дозволялись бачитись з вихованками і в будні дні, проте в час, коли не було занять. Такий суворий порядок повинен був уберегти дівчат від можливого згубного впливу їх оточення. Але фактично це було так зване «тепличне виховання» у штучній ізоляції від життя, в системі спеціальних інститутських правил. Така опіка часто приводила до того, що вихованки жили у своєму власному світі, не маючи реального уявлення про життя. Системотворчим чинником виховного середовища інститутів шляхетних дівчат була чітка субординація і детальна регламентація внутрішнього розпорядку та поведінки вихованок. Вона розпочиналася зі спостереження за охайністю і зовнішністю вихованок, підтримувалася суворим контролем за дотриманням ними норм і правил інститутського життя, ґрунтувалася на чіткому розпорядку дня [6].

Вихованки прокидалися о шостій ранку, після ранкової молитви був легкий сніданок. Учениці повторювали уроки, а з десяти годин починались класні заняття. О 12:00 вихованки обідали, а далі мали трохи вільного часу для ігор та відпочинку. Після обіду, з двох до п'яти годин, дівчата знову займалися в класах, потім одна година була відведена на чаювання та відпочинок. Ввечері, близько шостої години, учениці починали підготовку до уроків, що займало години дві. Вечеряли о восьмій годині вечора, далі шли на вечірню молитву, а потім лягали спати [3].

Подібний розпорядок дня для вихованок існував у кожному інституті. Все необхідне для життя та навчання вихованок в інститутах (їжу, одяг, книги) забезпечував заклад. Це призводило до повної уніфікації форми. Колір сукні, її фасон, якість тканини – все було однаковим. «Така одноманітність, – на думку начальниці Одеської гімназії О. Піллер, – знищує відмінність між багатими і бідними, усуває всіляке франтівство та спрощує ведення такої складної господарчої статті, як виготовлення одягу для кількох сотень дівчат» [4, 42]. З одного боку, вона мала рацію, оскільки такий підхід вирішує ряд проблем, які виникають в умовах соціальної нерівності вихованок. З іншого, така сувора уніфікованість не давала дівчатам можливості жодним чином виразити свою індивідуальність.

Крім того, одяг вихованок був досить незручним і погано пристосованим до їхніх умов життя. Він не захищав від холоду, який панував в стінах інститутських класних кімнат і в дортуарах, про що згадували самі вихованки. Часто, це ставало причиною поширення хвороб серед учениць інститутів. Хворих вихованок ізолювали до лазарету, де було тепліше, видавалося посилене харчування. Інколи спритні учениці

влаштовували собі «канікули», симулюючи хворобливі стани, щоб відпочити у лазареті.

Звичайний раціон інститутки протягом доби включав сніданок (ранковий чай з булкою, шматок хліба з маслом і сиром, порція молочної каші або макаронів), обід (суп без м'яса, гарнір – м'ясо з цього супу, десерт – маленький пиріжок) та вечерю (чай з булкою). Таким чином, раціон харчування був доволі одноманітний, обмежений у кількості, а інколи та в якості страв, тому часто самі вихованки нарікали на недоїдання, а деякі з них навіть потрапляли в лазарет з діагнозом «виснаження» через погане харчування, яке не відповідало розумовим і фізичним навантаженням в інституті. Важливим у вихованні було дотримання особистої гігієни. Для підтримання належного гігієнічного стану учениць в інститутах практикувалося щоденне ранкове вмивання до пояса і щотижнева баня. Варто наголосити, що для ранкового туалету учениць відводилося доволі багато часу – близько 1,5 год. За чистотою приміщень, провітрюванням та помірним опалюванням стежили чергові виховательки [1, 750].

Негативно впливало на вихованок і те, що вони жодної хвилини не залишались на одинці, не могли вільно розпоряджатись своїм часом. Порушниці денного розпорядку піддавались покаранням.

Це перешкоджало формуванню самостійності інституток, їх вмінню власноруч приймати рішення та нести за них відповідальність. Серед методів виховного впливу, які застосовувались в інституті переважали: заохочення (увага, позитивні відгуки перед батьками, родичами, викладачами або іншими вихованками тощо) та покарання (суворо-офіційне звернення, догана наодинці, догана в присутності класу, негативний відгук перед начальницею, відокремлення учениці від інших у класній кімнаті на окрему лавку, нетривале стояння у класі, коли інші сидять, стояння в куті класної кімнати тощо). Такі види покарання свідчать, що головним був не фізичний біль, а насамперед – сором, відчуття провини перед собою та перед іншими [2, 211]. За спогадами самих вихованок, закритий устрій інститутів, суворий денний розпорядок та пильний нагляд класних дам пригнічували особистість, віру в себе, не давали повною мірою розкритися здібностям, нахилам вихованок. Варто зазначити, що деякі вихованки просто не витримували подібного «казармового устрою» і покидали навчання за власним бажанням або на прохання батьків.

Таким чином, суспільство не завжди сприймало інститути як перспективні навчально-виховні заклади. Не останню роль в цьому відіграв і суворий побут, з яким доводилось миритись кожній вихованці, яка потрапляла в стіни інституту. Але саме інститути шляхетних дівчат були першими офіційними жіночими середніми закладами в Україні, вони стали важливим фактором реформи жіночої освіти в середині XIX ст. Проте, саме інститути шляхетних дівчат, попри всі недоліки навчально-виховної системи, допомогли жінкам усвідомити себе поза родиною,

реалізувати прагнення суспільної діяльності, надали можливість та право самостійного існування.

Список використаних джерел і літератури

1. Устав института благородных девиц. Полное собрание законов Российской империи. Т. XVI. № 12154. С. 745–760.
2. Мазанов П. И. Полтавский институт благородных девиц : 1818-1898 : архивные справки. Полтава : Полтава, 1899. 324 с.
3. Морозова И. В. Институт благородных девиц в Одессе / И. В. Морозова, В. О. Левченко. 2014. Режим доступа: <http://portsukraine.com/node/3552>
4. Пиллер О. В. Итоги женского образования в России и его задачи. СПб., 1888. 167 с.
5. Тронько Т. В. З історії середньоосвітніх жіночих закладів Полтави ХІХ ст. Історична пам'ять. Випуск 1. Полтава : ПДПУ, 1998. С. 152-160.
6. Чорновол Л. О. Організація виховного середовища в інститутах шляхетних дівчат. Педагогічні науки. URL: http://www.rusnauka.com/13_NBG_2015/Pedagogica/3_192091.doc.html.

Плевако Катерина

ВИСВІТЛЕННЯ У «КИЇВСЬКИХ ЄПАРХІАЛЬНИХ ВІДОМОСТЯХ» ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРОТЕСТАНТСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ У 1907 – 1908 РР.

Під час дослідження проаналізовано особливості розвитку протестантського руху в Україні у 1907–1908 рр. на основі періодичного видання «Київські єпархіальні відомості». Метою дослідження є джерелознавчий аналіз зазначеного журналу й надання оцінки стосовно висвітлення особливостей розвитку протестантського руху та окремих сектантських осередків. Надана об'єктивна характеристика журналу як джерела з історії протестантського руху в Україні.

Ключові слова: *Київські єпархіальні відомості, періодичне видання, історичне джерело, протестантизм, протестантський рух, сектантство.*

During an investigation, particularity of development of Protestant movement in Ukraine in 1907-1908 based on the periodical «Kyiv Eparchial Gazette» has been analyzed. The goal of the investigation is an examination the periodical and appreciate of coverage of the particularities of Protestant movement's development and its certain centers. Objective characteristics of the journal as a source of history of Protestant movement in Ukraine has been given.

Keywords: *Kyiv Eparchial Gazette, periodical, historical source, Protestantism, Protestant movement, sectarianism.*